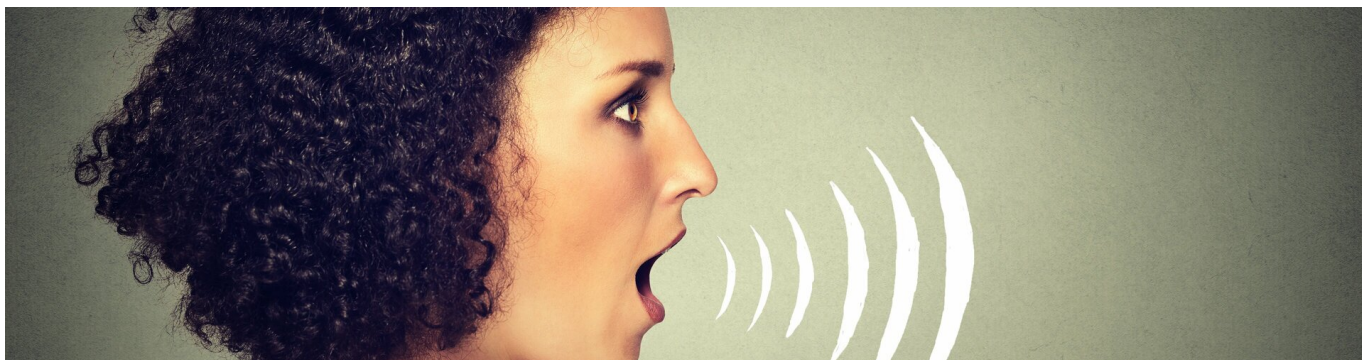
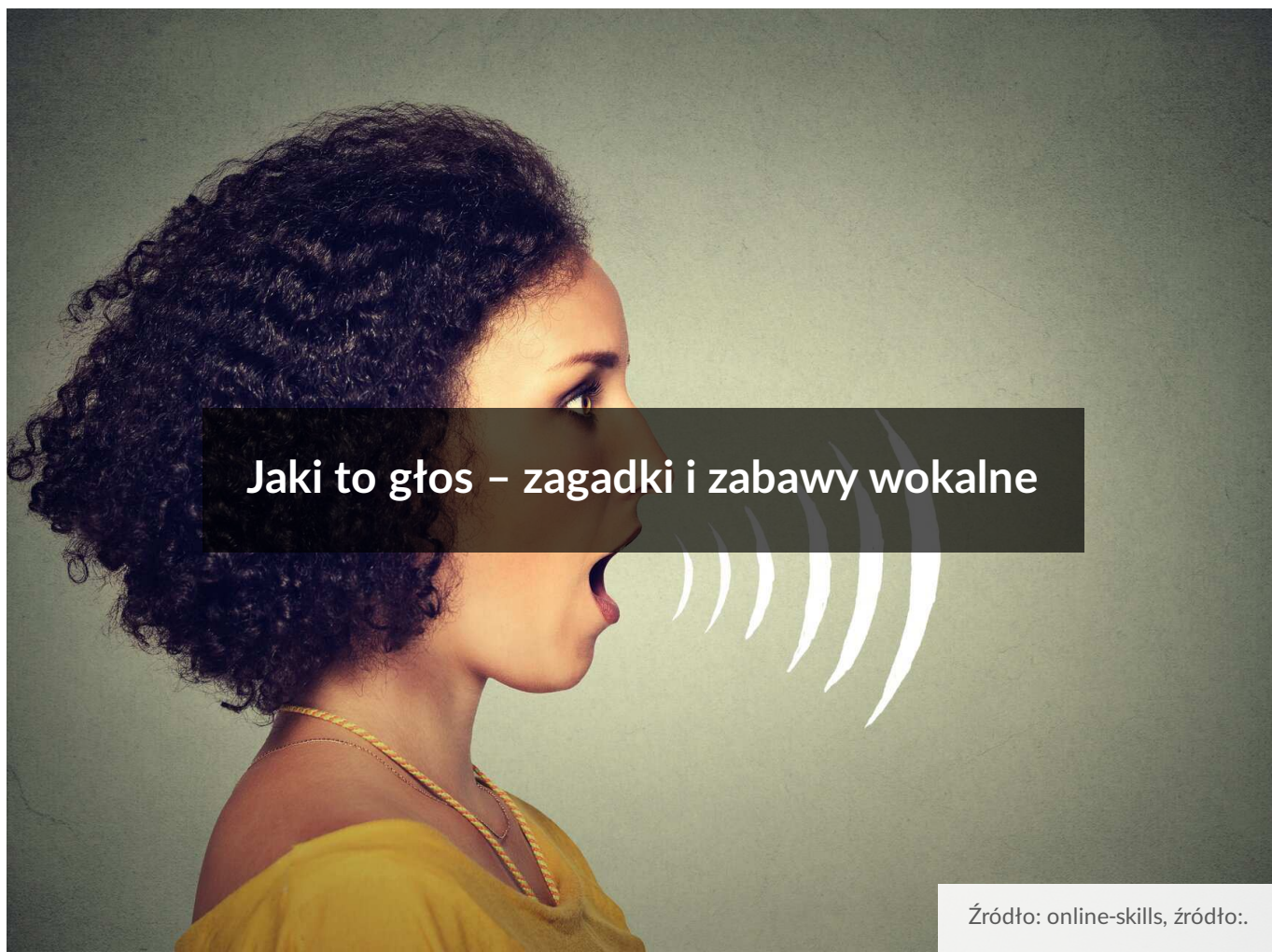

Jaki to głos – zagadki i zabawy wokalne

- [Jaki to głos – zagadki i zabawy wokalne](#)

Jaki to głos – zagadki i zabawy wokalne

Źródło: online-skills, źródło:..

Scenariusz lekcji dla nauczyciela:

I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna. Uczeń:

1. W zakresie śpiewu. Uczeń:

3) śpiewa, dbając o emisję i higienę głosu, stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i inne, zachowując naturalne właściwości głosu;

4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:

2) rozpoznaje ze słuchu:

B) brzmienie głosów ludzkich: sopran, alt, tenor, bas.

II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.

3. Uczeń wykazuje się znajomością i dokonuje podziału:

2) głosów ludzkich (sopran, alt, tenor, bas).

Nauczysz się

przedstawiać cechy dźwięku;

definiować pojęcie muzyka wokalna;

przedstawiać zasady prawidłowej emisji głosu;

wymieniać głosy ludzkie;

rozróżniać głosy: sopran, alt, tenor, bas;

prawidłowo wydobywać głos.

Cechy dźwięku – przypomnienie wiadomości

Dźwięk posiada szereg cech, które potrafimy rozpoznać bez przyrządów, za pomocą samego słuchu. Są to: wysokość, czas trwania, głośność i barwa dźwięku.

Wysokość dźwięku zależy od częstotliwości drgań. Częstotliwość wzrasta wraz ze zmniejszeniem się fizycznych wymiarów ciała drgającego (np. cieńsza struna, cieńsza płytką metalowa, słup powietrza zamknięty w węższej rurce) oraz przy większym jego napięciu (np. napięcie strun na skrzypcach, błon na kotłach).

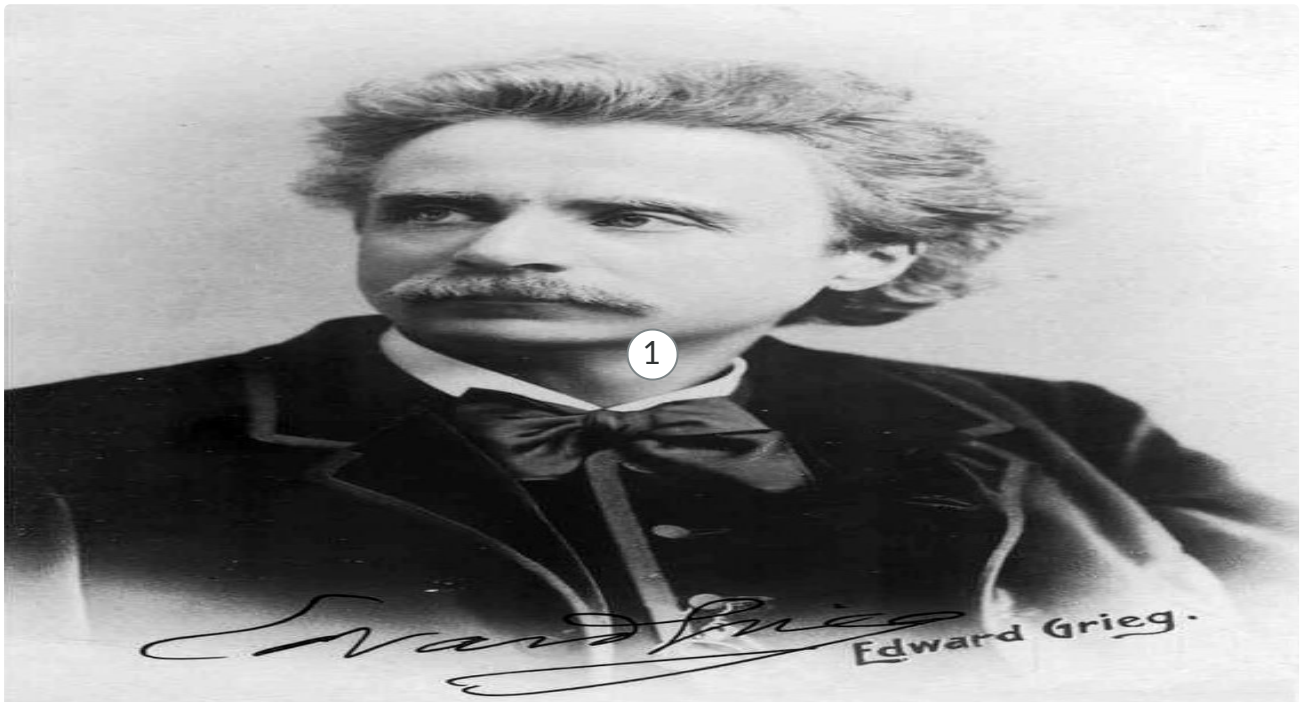
Czas trwania dźwięku zależy od długości trwania drgań określonego ciała elastycznego; zależy przede wszystkim od grającego. W niektórych instrumentach wydobyty dźwięk zanika (np. na harfie, fortepianie (bez użycia pedału)) – dla przedłużenia trzeba go ponownie wydobyć.

Głośność dźwięku to subiektywnie postrzegana cecha, umożliwiająca uporządkowanie dźwięków od cichych do głośnych; dźwięki o różnej głośności składają się w utworze muzycznym na jego dynamikę; w zapisie muzycznym głośność (dynamika) – jest określana za pomocą umownych znaków graficznych i oznaczeń słownych, np.: forte, piano, crescendo, diminuendo.

Barwa dźwięku to również subiektywna cecha dźwięku odczuwana słuchem, odróżniająca od siebie dźwięki o tej samej głośności i wysokości (wytwarzane przez różne źródła, np.: instrumenty muzyczne, głosy ludzi, ptaków i zwierząt, hałasy maszyn); w muzyce kształtowanie barwy dźwięku w utworze wpływa na kolorystykę utworu.

Polecenie 1

Wysłuchaj dwóch fragmentów muzycznych i zastanów się, który z nich zawiera dźwięki o wyższej częstotliwości drgań.

1

Edvard Grieg, *W grocie króla gór* z *I Suity Peer Gynt op. 46*

Wykonawca: AMFN

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P5dxZ9olQ>

Edvard Grieg, „W grocie króla gór” z „I Suity Peer Gynt op. 46”, AMFN, CC BY 3.0

1

Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy
Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P5dxZ9olQ>

Modest Musorgski - *Taniec kurcząt w skorupkach* z cyklu *Obrazki z wystawy* wykonawcy:
Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy CC BY 3.0

Ćwiczenie 1

Wysłuchaj dwa fragmenty muzyczne. Porównaj je i rozpoznaj, w którym w nich kompozytor umieścił dźwięki wysokie, czyli dźwięki o wyższej częstotliwości drgań.

☐ M. Musorgski – *Taniec kurcząt w skorupkach* z *Obrazków z wystawy*

☐ E. Grieg – *W grocie króla gór* z *I Suity Peer Gynt op. 46*

Muzyka wokalna – wprowadzenie zagadnienia

Utwór muzyczny jest zwykle przeznaczony do wykonania przez jakiś określony instrument lub zespół, np. skrzypce, fortepian, głos ludzki lub orkiestrę. Nie jest obojętne, czy dany utwór zostanie wykonany na ksylofonie, na harfie, przez chór męski, czy orkiestrę. Chodzi tu bowiem o wykorzystanie barwy instrumentu i jego

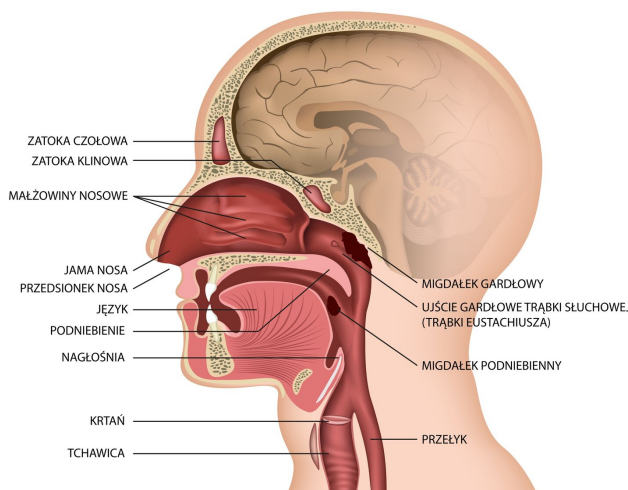
technicznych możliwości. Kompozytor bierze pod uwagę cechy danego instrumentu: skalę, barwę dźwięku, ruchliwość, a także sposoby gry.

Najbliższym człowiekowi instrumentem, najbardziej naturalnym jest jego głos. Stąd najpierw rozwija się muzyka wokalna solowa oraz zespołowa, później dopiero instrumentalna.

Jak powstaje głos?

W głosie ludzkim dźwięk powstaje ze złożonego działania szeregu narządów:

- tchawica z krtanią i umieszczone w niej więzadła głosowe;
- płuca wraz z przeponą (aparat oddechowy);
- nasada, tj. znajdująca się nad krtanią jama gardłowa i nosowa (komory rezonansowe) oraz język, zęby i wargi.

Źródło: online-skills, źródło:.

Węzadła głosowe posiadają zdolność zbliżania się i rozsuwania, co umożliwia regulowanie (*strojenie*) głosu. Źródłem dźwięku głosu ludzkiego jest drgający słup powietrza, wprowadzony w drganie podczas przechodzenia przez więzadła.

Zmieniający się układ i napięcie więzadeł nadaje głosowi odpowiednią wysokość i dynamikę.

Dźwięk przechodząc przez nasadę, wzmacnia się i nabiera odpowiedniej barwy brzmieniowej. Za pomocą mięśni warg, języka i podniebienia głos łączy się z mową, tworząc śpiew.

Rodzaje głosów ludzkich – typologia ogólna.

1. dziecięce lub chłopięce – soprany, alty,
2. żeńskie – soprany, mezzosoprany, alty,
3. męskie – tenory, barytony, basy.

Głosy dziecięce/chłopięce

Naturalna wysokość głosu wynika z budowy naszego aparatu głosowego (długości więzadeł głosowych i wielkości krtani) – im krótsze fałdy głosowe i mniejsza krtani, tym głos jest wyższy. Dlatego głos dziecka jest wysoki, ponieważ jego krtani jest bardzo mała. Analogicznie głos dorosłego człowieka jest niższy, ponieważ jego krtani jest większa, a fałdy głosowe – dłuższe. W miarę dorastania krtanie dziewcząt powiększają się w spokojnym tempie, natomiast u chłopców krtani zaczyna rosnąć szybko (między 11 a 15 rokiem życia); poszczególne części zaczynają się rozrastać w różnym tempie – stąd problemy z głosem (faza [mutacji](#)). Po tej fazie głos chłopców obniża się o oktawę, a dziewcząt przeciętnie o kwartę.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się poniższym zagadnieniom, które pojawiły się na zajęciach i wybierz sformułowania charakteryzujące głos dziecięcy.

Głos dziecięcy

krótsze fałdy głosowe

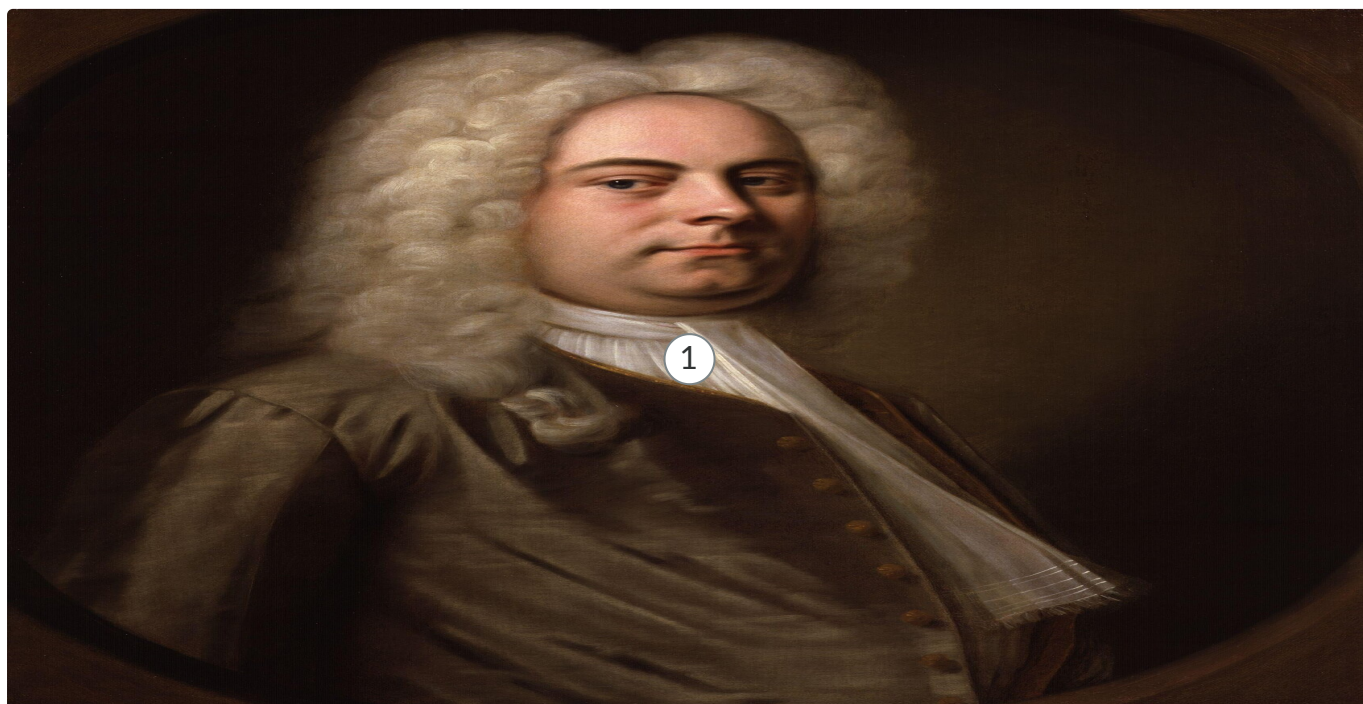
dłuższe fałdy głosowe

większa krtań

mniejsza krtań

Inne głosy

Głosy żeńskie: sopran

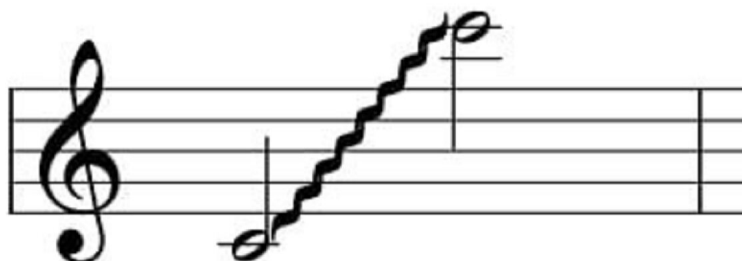
1

Aria *How beautiful are the feet* z Oratorium *Mesjasz*

Wykonawca: Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P5dxZ9olQ>

Sopran – najwyższy głos kobiecy lub dziecięcy (u chłopców – [dyskant](#)). Skala sopranu: c1-c3.

Skala sopranu, online-skills, CC BY 3.0

Ze względu na różną skalę, barwę i dynamikę wyróżniamy trzy rodzaje sopranu:

1. dramatyczny,
2. liryczny,
3. [koloraturowy](#).

Głosy żeńskie: alt

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhPkQnIzU>

Georg Friedrich Händel, Aria „But who may abide the day of His coming, and who shall stand when He appeareth? For he is like a refiner's fire” („Ale kto przetrwa dzień Jego nadejścia i kto się ostoi, gdy się ukaże? Albowiem On jest jak ogień złotnika.”) z Oratorium Mesjasz, online-skills, CC BY 3.0

Na nagraniu Aria “But who may abide the day of His coming, and who shall stand when He appeareth?” z oratorium Mesjasz Georga Friedricha Haendla. Arię wykonuje kobieta a niskim głosem – alt z towarzyszeniem fortepianu. Aria rozpoczyna się spokojnie,

refleksyjnie. Środkowa część utworu jest bardzo dynamiczna, przebiegi dźwięków są bardzo szybkie, na jednej sylabie śpiewaczka wykonuje bardzo dużo dźwięków.

Alt – najniższy głos kobiecy lub dziecięcy. Skala altu: g-g².

Nazwa pochodzi od wprowadzonego ok. 1450 roku do polifonicznych utworów – głosu *contratenor altus* lub krótko *altus*, tj. *wysoki* kontratenor (bardzo wysoki głos męski).

Skala altu, online-skills, CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

Wysłuchaj ponownie dwóch fragmentów utworów muzycznych i na podstawie zdobytej wiedzy rozpoznaj, jaki to głos?

Georg Friedrich Händel – Aria *But who may abide the day of His coming* z Oratorium *Mesjasz*

alt

Georg Friedrich Händel – Aria *How beautiful are the feet* z Oratorium *Mesjasz*

sopran

Głosy żeńskie: mezzosopran

Istnieją głosy kobiece, których skala nie sięga w górę do najwyższych dźwięków sopranu, ani w dół do najniższych dźwięków altu. Ten głos nie jest więc ani głosem wysokim, ani niskim – jest głosem średnim i nazywa się **mezzosopran**.

Rozróżnia się dwa rodzaje mezzosopranu:

- liryczny – eksponujący technikę koloraturową,
- dramatyczny – o większej sile brzmienia.

Wysłuchaj utworów i rozwiąż zadanie.

Ćwiczenie 4

1

Angela Gheorghiu

Źródło: Puccini: Tosca, Act 2: Vissi d'arte

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P5dxZ9olQ>

1

Gaetano Donizetti

Źródło: La fille du regiment

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P5dxZ9olQ>

Spośród dwóch fragmentów pochodzących z oper rozpoznaj wysoki głos żeński, czyli sopran.

☐ Giacomo Puccini, *Aria Vissi d'arte - Tosca*

☐ Gaetano Donizetti, *Aria Pour une femme de mon nom - Córka pułku*

Głosy męskie: tenor

Tenor

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhPkQnIzU>

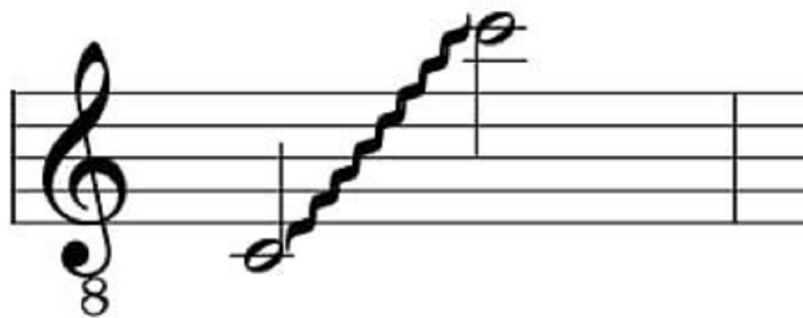
Źródło: online-skills, *Aria "Behold, and see if there be any sorrow"* z oratorium *Mesjasz* Georga Friedricha Haendla, licencja: CC BY 3.0.

Na nagraniu aria: "Behold, and see if there be any sorrow" z oratorium *Mesjasz* Georga Friedricha Haendla. Utwór wykonuje mężczyzna - śpiewak o wysokim głosie - tenor z towarzyszeniem fortepianu. Utwór jest bardzo smutny.

Tenor – wysoki głos męski. Partię głosu tenorowego najczęściej zapisujemy w kluczu wiolinowym (z charakterystyczną *ósemką*, mówiącą o [transpozycji](#) zapisu nutowego o oktawę w dół), rzadziej w kluczu basowym. Skala głosu: c-c2.

Ze względu na różną skalę, barwę i dynamikę głosu wyróżniamy dwa typy tenorów:

- liryczny,
- dramatyczny.

Skala tenoru, online-skills, CC BY 3.0

Głosy męskie: bas i baryton

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhPkQnIzU>

Źródło: *Aria pt. "Why do the Nations"* z oratorium "Mesjasz" Georga Friedricha Haendla.

Na nagraniu aria: "Why do the Nations" z oratorium "Mesjasz" Georga Friedricha Haendla. Utwór wykonuje mężczyzna – śpiewak o niskim głosie – bas z towarzyszeniem fortepianu. Utwór jest żywiołowy, bardzo szybki, śpiewak wykonuje bardzo szybkie przebiegi dźwięków. Głębiej głosu słyszeć w pełnej krasie kiedy wykonuje najniższe dźwięki.

Bas – najniższy głos męski. Partię basu zapisujemy w kluczu basowym. Skala głosu: E-d1.

Skala basu, online-skills, CC BY 3.0

Nazwa *bas* pochodzi od wprowadzonego ok. 1450 roku głosu *contratenor bassus* lub krótko *bassus* (kontratenor niski).

Wyróżniamy następujące rodzaje basu:

- cantante (śpiewny),
- profondo (głęboki, o najniższej skali),
- buffo (do wykonywania partii w operach komicznych).

Podobnie, jak w przypadku głosów żeńskich, tutaj również istnieje głos średni, nazywamy go **barytonem**. Głos ten posiada rozległą skalę i jaśniejszą barwę, w porównaniu z głosem basowym.

Wysłuchaj utworów i rozwiąż zadanie.

Ćwiczenie 5

Wolfgang Amadeus Mozart, „Aria Fin ch'han dal vino – Don Giovanni”, online-skills, CC BY 3.0

2

Gaetano Donizetti, „Aria Una furtiva lagrima – Napój miłosny”, online-skills, CC BY 3.0

3

Stanisław Moniuszko, „Aria Ten zegar stary – Straszny dwór”, AMFN, CC BY 3.0

Spośród trzech fragmentów pochodzących z oper rozpoznaj najniższy głos męski, czyli bas.

☐

Gaetano Donizetti, *Aria Una furtiva lagrima – Napój miłosny*

☐

Stanisław Moniuszko, *Aria Ten zegar stary – Straszny dwór*

☐

Wolfgang Amadeus Mozart, *Aria Fin ch'han dal vino – Don Giovanni*

Ćwiczenie 6

Wysłuchaj nagrania i rozpoznaj, jaki to głos?

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P5dxZ9olQ>

☐

sopran

☐

tenor

☐

dyszkant

Ćwiczenie 7

Rozwiąż krzyżówkę.

[illegible]

1. Wysoki głos męski.
2. Średni głos męski.
3. Wysoki głos żeński.
4. Niski głos męski.
5. Niski głos żeński.
6. Średni głos żeński.
7. Faza rozrostu krtani (u dziewcząt i chłopców).

Źródło: ORE, licencja: CC BY 3.0.

Słownik pojęć

A cappella

śpiew bez akompaniamentu instrumentów.

Aria

pieśń solowa z akompaniamentem instrumentalnym, wchodząca w skład opery, kantaty, oratorium i mszy, różniąca się od poprzedzającego ją często recytatywu, rozwiniętą śpiewnym przebiegiem linii melodycznej, stanowiąca wyodrębniony, samodzielny fragment.

Arioso

rodzaj śpiewu rozwinięty w stylu bel canto; w operze, oratorium, kantacie, forma pośrednia między arią a recytatywem.

Dyszkant

inaczej sopran chłopięcy, to głos chłopca przed mutacją.

Koloratura

wirtuozowskie ozdabianie melodii wokalne (śpiewu), np.: pasażami, biegnikami, trylami, staccatami, wykonywanymi na jednej sylabie tekstu lub wokalizą.

Mutacja

zmiana głosu ludzkiego z dziecięcej na dojrzały na skutek zmian fizjologicznych w obrębie narządów głosu w wyniku rozwoju i wzrostu; zmianie ulegają: krtań, fałdy głosowe i tchawica, przekształcając się w dojrzałe narządy mowy; głos staje się niższy.

Transpozycja

przeniesienie utworu (lub jego części) o określony interwał w górę lub w dół, przez co zmienia się tonacja utworu (lub jego fragmentu).

Źródła:

J. K. Lasocki, *Podstawowe wiadomości z nauki o muzyce*, PWM, Kraków 1992

rmfclassic.pl/encyklopedia

Biblioteka muzyczna

Edvard Grieg, „W grocie króla gór” z „I Suity Peer Gynt op. 46”, AMFN, CC BY 3.0

2 Modest Musorgski, „Taniec kurcząt w skorupkach” z „Obrazków z wystawy”, AMFN, CC BY 3.0

3 George Friedrich Händel, Aria „How beautiful are the feet” z oratorium „Mesjasz”, online-skills, CC BY 3.0

4 Georg Friedrich Händel, Aria „But who may abide the day of His coming, and who shall stand when He appeareth? For he is like a refiner's fire” („Ale kto przetrwa dzień Jego nadejścia i kto się ostoi, gdy się ukaże? Albowiem On jest jak ogień złotnika.”) z Oratorium Mesjasz, online-skills, CC BY 3.0

5 Giacomo Puccini, „Aria Vissi d'arte - Tosca”, online-skills, CC BY 3.0

6 Gaetano Donizetti, „Aria Pour une femme de mon nom – Córka pułku”, online-skills, CC BY 3.0

7 Źródło: online-skills, *Aria "Behold, and see if there be any sorrow" z oratorium Mesjasz Georga Friedricha Haendla*, licencja: CC BY 3.0.

8 Źródło: *Aria pt. "Why do the Nations" z oratorium "Mesjasz" Georga Friedricha Haendla*.

9 Wolfgang Amadeus Mozart, „Aria Fin ch'han dal vino – Don Giovanni”, online-skills, CC BY 3.0

10 Gaetano Donizetti, „Aria Una furtiva lagrima – Napój miłosny”, online-skills, CC BY 3.0

11 Stanisław Moniuszko, „Aria Ten zegar stary – Straszny dwór”, AMFN, CC BY 3.0

Bibliografia

J. K. Lasocki, *Podstawowe wiadomości z nauki o muzyce*, PWM, Kraków 1992